

Nr 24

Utlåtande i anledning av motioner om förbättring av adoptivföräldrars ställning.

Andra lagutskottet har behandlat två till lagutskott hänvisade motioner, I: 992 av fru *Florén-Winther* samt II: 585 av herr *Carlshamre*.

I motionerna, vilka är likalydande, har hemställts, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om utredning för att förbättra adoptivföräldrarnas ställning i enlighet med vad som i motionen anförts».

Motionärerna anser det angeläget med ändringar i gällande bestämmelser så att adoptivföräldrar får bättre möjlighet att ägna barnet personlig vård och tillsyn under barnets första tid i det nya hemmet. I motionerna pekas särskilt på att adoptivföräldrar inte åtnjuter förmåner av det slag som utgår från moderskapsförsäkringen, d.v.s. moderskapspenning och tilläggs-sjukpenning under barnets första levnadstid. Även rätten till ledighet från arbetet under sådan tid nämns i motionerna.

Gällande bestämmelser m. m.

Adoption

Adoptivförhållande kommer till stånd genom beslut av domstol efter ansökan. För tillstånd krävs att adoptionen finnes lända till gagn för barnet samt sökanden uppfostrat barnet eller vill uppfostra det eller eljest särskild anledning är till adoptionen. Ansökan får ej bifallas om vederlag för adoptionen är givet eller utfäst på någon sida, ej heller — bortsett från bidrag med engångsbelopp, som inbetalas till barnavårdsnämnden — om underhållsbidrag till barnet är avtalat. Vid handläggning av adoptionsärende har rätten att söka inhämta upplysningar om barnet och adoptanten ävensom huruvida vederlag eller underhållsbidrag avtalats eller utfästs. Om barnet ej fyllt 18 år skall yttrande inhämtas från barnavårdsnämnd.

Ofta inleds ett adoptionsförfarande med att sökanden under en provotid tar barnet i sin vård som fosterbarn. Provotiden torde vanligen uppgå till minst tre månader. Sedan ansökan om adoption ingivits till rätten åtgår ytterligare tid, stundom åtskilliga månader, innan ärendet kan avgöras av domstolen.

Fosterbarnsvård

Grundläggande regler om fosterbarnsvård återfinns i 7 kapitlet barnavårdslagen. Den som önskar mottaga fosterbarn har att inhämta tillstånd av barnavårdsnämnden i hemkommunen. Detta gäller dock ej beträffande barn som är omhändertaget för samhällsvård och av barnavårdsnämnd placeras i fosterhem. Tillstånd får lämnas endast om barnavårdsnämnden finner att barnet hos sökanden kommer att erhålla god vård och fostran samt i övrigt gynnsamma levnadsförhållanden. Vid denna prövning kan barnavårdsnämnd komma att ta ställning till frågan om sökande bör avhålla sig från förvärvsarbete under längre eller kortare tid.

Några föreskrifter rörande ersättning för fosterbarnsvård finnes ej. På detta område föreligger således full avtalsfrihet. Många fosterföräldrar avstår helt från *fosterlön*, andra nöjer sig med en gottgörelse, som inte tillnärmelsevis täcker kostnaderna. Det torde inte vara ovanligt att personer, som mottagit fosterbarn i avsikt att adoptera detta, påtager sig vårduppgiften mot ringa eller ingen ersättning.

Rätten att uppbära *allmänt barnbidrag* för fosterbarn tillkommer i regel barnafostraren. Denne äger också normalt uppbära eventuellt utgående *bidragsförskott*.

Förmåner för mödrar i allmänhet

Enligt lagen om allmän försäkring utgår i regel vid barnsbörd *moderskapspenning* med 1 080 kronor, varav 300 kr. kan lyftas före nedkomsten. Därest kvinna i anledning av barnsbörd avhåller sig från förvärvsarbete har hon därjämte under förutsättning att hon omedelbart före nedkomsten eller den beräknade tidpunkten därför varit placerad i lägst sjukpenningklass 3 rätt till *tilläggsjukpenning*, även om sjukdom inte föreligger. Tilläggsjukpenning utgår tidigast fr. o. m. den sextionde dagen före den beräknade tidpunkten för nedkomsten och senast fr. o.m. förlossningsdagen så länge kvinnan utan avbrott avhåller sig från förvärvsarbete, dock högst 180 dagar. Från och med den trettionde dagen efter förlossningsdagen utgår tilläggsjukpenning endast under förutsättning att kvinnan har eller på grund av sjukdom är förhindrad att ha barnet i sin vård.

Uppsägningskydd vid barnsbörd

Lagen 1945 om förbud mot arbetagares avskedande i anledning av äktenskap eller havandeskap m. m. innehåller en tvingande bestämmelse om förbud mot avskedande på den grund att en kvinnlig arbetstagare blivit havande eller fött barn förutsatt att hon under minst ett år haft stadigvarande anställning hos arbetsgivaren. Inte heller får hon skiljas från anställningen

på den grund att hon i samband med havandeskapet eller barnsörden avhåller sig från arbete under skälig tid, högst sex månader.

Tidigare riksdagsbehandling

Frågor av den art som behandlas i motionerna har förekommit vid de senaste tre riksdagarna. Här må hänvisas till 2LU 1967:18, 1968:11 och 1969:13.

Vid föregående års riksdag behandlades motioner som rörde dels ekonomiska förmåner i samband med inledningen av ett adoptivförhållande, dels frågan om anställningstrygghet för adoptanten. Andra lagutskottet anförde i sitt av riksdagen godkända utlåtande:

Inom familjerättslig liksom inom annan lagstiftning har man allmänt godtagit principen att adoptivbarn skall jämföras med egna barn. Från denna utgångspunkt ter det sig enligt utskottets mening naturligt att familjer, som mottar barn i späda ålder för adoption, får ekonomiskt stöd av ungefär samma storleksordning som inom den allmänna försäkringen utgår vid barnsör. Frågan om införandet av ett sådant stöd är redan aktualiserat genom de motioner i ämnet som i föl på riksdagens begäran överlämnades till familjepolitiska kommittén.

Den andra i sammanhanget upptagna frågan om anställningstrygghet för dem som önskar ta ledigt från sitt arbete vid inledningen av ett adoptivförhållande förtjänar enligt utskottets mening att undersökas. Kungl. Maj:t bör ta upp detta spörsmål i lämpligt sammanhang.

Motionerna har Kungl. Maj:t överlämnat till familjepolitiska kommittén i fråga om det ekonomiska stödet och till utredningen om ökad anställningstrygghet m. m. i fråga om rätten till ledighet från anställning.

Utskottet

I förevarande motioner hemställs om utredning i syfte att ge adoptivföräldrar bättre möjlighet att ägna ett adoptivbarn personlig vård och tillsyn under barnets första tid i det nya hemmet. Motionärerna framhåller att adoptivföräldrar inte åtnjuter förmåner motsvarande dem som utgår från moderskapsförsäkringen, d.v.s. moderskapspenning och tilläggsjukpenning, under barnets första levnadstid. Även rätten till ledighet från arbete nämns i motionerna.

Riksdagen har tidigare begärt utredning av de frågor som behandlas i motionerna. Till familjepolitiska kommittén har sålunda överlämnats motioner som rör adoptivföräldrars ekonomiska förhållanden, och utredningen om ökad anställningstrygghet m. m. har fått i uppdrag att behandla frågan om rätt till ledighet från arbetet i samband med inledandet av ett adoptivförhållande. Motionärernas utredningskrav är alltså redan tillgodosett. Utskottet hemställer därför,

att motionerna I: 992 och II: 585 inte föranleder någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 7 april 1970

På andra lagutskottets vägnar:

AXEL STRAND

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från f ö r s t a kammaren: herr Strand (s), fru Hamrin-Thorell (fp)*, herrar Lars Larsson (s), Dahlberg (s), Österdahl (fp), Andreasson (cp) och fru Grethe Lundblad (s);

från a n d r a kammaren: fröken Sandell (s), herrar Fredriksson (s)*, Ringaby (m)*, Gadd (s), fru Nilsson (cp), herr Aldén (s)*, fru Fränkel (fp)* och fru Håvik (s).

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.